

Argumentatie in Scripties

Scriptie-workshop, 17 maart 2014

dr. Rob van Gerwen
Wijsbegeerte
Universiteit Utrecht

www.phil.uu.nl/~rob

Scriptie-workshop, Geesteswetenschappen, Utrecht
17 maart 2014

Inhoudsopgave

1	Structuur	1
2	Argumentatie	2
2.1	Aristoteles	2
2.2	Nieuwe retorica	3
3	Formele logica	4
4	Informele logica	5
5	Toulmin	5
6	Drogredenen	8
6.1	Stroman	8
6.2	Equivocatie	8
6.3	Dubbelzinnigheid	8
6.4	Overhaaste generalisatie	8
6.5	(accent)	9
6.6	(Accident)	9
6.7	(red herring)	9
6.8	(Petitio principii)	9
6.9	(Non causa ut causa)	10
6.10	Tegenvoorbeelden	10
6.11	(ad drogredenen)	10
6.12	(No true Scotsman)	12

Argumentatie in Scripties

1 Structuur

Probleem, these, strategie

- Wat is het probleem?
 - Wat voor soort probleem is het?
 - * Filosofisch, empirisch, theoretisch?

- * Welke methode vereist dit? (Geef enkele voorbeelden)
- Wat is je these over het probleem?
- Op welke manier ga je je these verdedigen?
 - Welke argumenten van welke auteurs bespreek je?
 - Wat zijn je voor- en tegenargumenten?
- Kondig helder aan in je inleiding en volg deze structuur in je betoog en kom erop terug in je conclusie

2 Argumentatie

2.1 Aristoteles

Dialectica (Analytica)

- Zoeken naar verbanden tussen begrippen (definities)
 - Vgl. Socrates (Plato)
 - Relaties tussen begrippen: genus, species (analytisch)
- Verwacht dat je definities kritisch doorgelicht zullen worden
 - Definieer je termen
 - * Noodzakelijke en voldoende voorwaarden
 - * Geef voorbeelden

Rhetorica, 1/3: Niet-technische middelen

- Gegevens, bronnen
 - Gevestigde theorie, documenten, getuigenissen
 - * Betrouwbaar? Zien je lezers het net zoals jij?

Rhetorica, 2/3: Technische middelen

Modi van ieder argument:

- Logos — relaties tussen woorden (redenering, argumentatie); feiten
 - Correctheid
 - Helderheid
- Ethos — betrouwbaarheid van de spreker (imago)
 - Voetnoten: laat zien dat je je huiswerk hebt gedaan
 - Gebruik citaten spaarzaam
 - Betoog in je eigen woorden! Neem zelf verantwoordelijkheid.

Rhetorica, 3/3: Technische middelen

Modi van *ieder* argument:

- Pathos — de manier waarop de emoties van het publiek gemobiliseerd worden
 - Wat motiveert jou = wat legitimeert jouw beweringen? Spreek lezer hierop aan.
 - maar niet als ...
 - * autoriteitsargument: niet: “ik hou van WF. Hermans”, maar “WF.Hermans is de beste Nederlandstalige auteur, iedereen weet dat”
 - * ad hominem (dadelijk meer)
 - Adequaatheid, decorum
 - * Ornamenten
 - * Typen expressie (woordkeus)

2.2 Nieuwe retorica

Nieuwe retorica

- Chaim Perelman en Lucie Olbrechts-Tyteca, 1958: *La Nouvelle Rhétorique: Traité de l'argumentation*. (1969: Eng. vertaling)
 - Redelijkheidsnorm in termen van het beoogde publiek
 - Verschillende soorten publiek » Verschillende klassen premissen » verschillende argumentatieschema's
- Het gaat erom een effect bij het publiek te bereiken; te overtuigen of overreden (geldigheid hangt hiervan af)
 - De technieken moeten dus op het referentiekader van het publiek afgestemd zijn
- “De spreker moet zich zoveel mogelijk identificeren met zijn publiek en inspelen op bestaande kennis, ervaringen en verwachtingen, meningen en normen.” (EG, 117)

Auditorium

- Het auditorium is het geheel van degenen waarop de spreker (of schrijver) door middel van zijn argumentatie invloed wil uitoefenen.
 - *Specifiek auditorium*
 - * Bepaalde groep of persoon
 - * Alleen concrete mensen kun je *overreden*
 - *Universeel auditorium* (een constructie van de spreker)
 - * De hele redelijke mensheid
 - * Kun je alleen *overtuigen*
 - * Maakt aanspraak op norm die boven alle partijen uitgaat: rationaliteit

Wie is jouw publiek? (nieuwe retorica)

- De wetenschappelijke wereld
 - = Universeel redelijk publiek
 - Persoonlijke intuïties goed onderbouwen.

Argumentatieschema's

A. Associatie (leggen van verbanden)

- Argumentatie gebaseerd op samenhang in de werkelijkheid (zoals het auditorium die ziet)
- Argumentatie die structuur van de werkelijkheid grondvest (nieuw voor het auditorium)
 - * Voorbeeld (exemplarisch voor een regel—generalisatie)
 - * Illustratie, of model (werkt vanuit geaccepteerde regel)
 - * Analogie (structuurvergelijking)

B. Dissociatie (losweken van aangenomen verbanden)

Illustratie

- Illustratie: Illustreert reeds geaccepteerde regel
- Analogie: verbanden via geaccepteerde gelijkenissen
- Dissociatie: Losweken van vast geachte begripsverbanden—spelen grote rol in filosofische argumentaties
 - Is creatief proces
 - Effectiviteit hangt af van het auditorium

3 Formele logica

Formele logica ...

- *abstraheert* van de situatie: maakt redenering onafhankelijk van **impliciete aannamen**
- *abstraheert* van de sprekers: maakt redenering onafhankelijk van **personen**
- vertaalt het gezegde in **standaardvorm** (premissen en conclusie)
- vervangt termen door **letters** en relaties door verbindingswoorden
- vervangt verbindingswoorden door **logische constanten** $A \rightarrow B$; $\neg C$; $A \wedge B$; $A \vee B$;
- identificeert de redeneervorm
- Voorbeelden: syllogistiek, propositielogica, predikatenlogica, modale logica

Redeneervormen

- Een waarheid: walvissen zijn zoogdieren
 $W = \text{iets is een walvis}$
 $Z = \text{iets is een zoogdier}$
 $W \rightarrow Z$ (als iets een walvis is is het een zoogdier)
- Omkering is onwaar: als iets een zoogdier is is het een walvis (conversie)
 $Z \rightarrow W$
- Ook dit is onwaar: als het geen walvis is, is het geen zoogdier (inversie)
 $\neg W \rightarrow \neg Z$
- De proposities ontkennen en de implicatie-relatie omkeren is waar: als iets geen zoogdier is, is het geen walvis (contrapositief)
 $\neg Z \rightarrow \neg W$

4 Informele logica

Argumentatie is informele logica

- Argumentatie is locale redenering: voor bepaald publiek; in bepaalde context; met betrekking tot bepaalde onderwerpen
 - Logische fouten zijn verboden
 - Ook informele fouten zijn verboden
 - * Dat zijn niet altijd ook logische fouten
- Het gaat ook om impliciete aannamen
- En de betekenis van de woorden

Wat is argumentatie?

- P. Hamblin (1970): ‘There are often good arguments for a given conclusion and also good arguments against it’ (p. 232).
 - Jury-rechtspraak leidt vaak tot “4 tegen 5” uitspraken.
 - Politieke discussies zijn niet eenduidig beslisbaar
 - In filosofie, geschiedschrijving of andere alfa-, gammawetenschappen is weinig onbetwistbaar zeker

5 Toulmin

N.a.v. de Veendammer pyroomaan

- “De burgemeester staat positief tegenover een burgerwacht, een idee van enkele inwoners. Mensen moeten wel weten dat ze dit op eigen risico doen. Als ze wat verdachts zien moeten ze direct 112 bellen. Maar ik ben blij met het initiatief.” (NRC, Zaterdag 20-03-2010)
- Hoe zou een politicus dit instrument kunnen verdedigen?
- Zo? ...

Als een syllogisme?

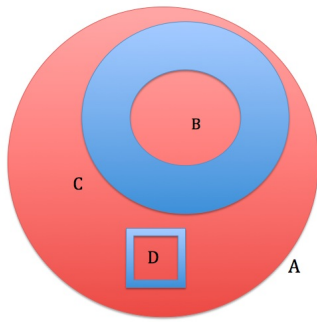
Major Als de politie een zaak niet kan oplossen moet er een burgerwacht ingesteld worden

Minor De politie kan de zaak van de Veendammer pyroomaan niet oplossen

Er moet in Veendam een burgerwacht ingesteld worden

- Te simplistisch

in een Euler-diagram ...

- A. Zaken die opgelost moeten worden
- B. Zaken die de politie aankan
- C. Zaken die politie niet aankan en die burgerwacht vereisen
- D. De Veendammer pyromaan

Waar gaat het om?

- Wat zijn de gegevens?
- Hoe rechtvaardig je dat D in C valt?
 - Of dat problemen die de politie “niet aankan” (hoe stel je dat vast?) een burgerwacht vereisen?
- Wat is een burgerwacht? Zijn er voorbehouden?

Stephen Toulmin, *The Uses of Argument*, 1958

- Tegen universele claims van formele logica
 - Analytische argumentatie speelt in praktijk nauwelijks rol
- Centraal staat epistemische context:
 - De inhoud (niet het publiek zoals bij nieuwe retorica).
 - Rationele procedures.

Toulmins model

- Verschaft geen specifieke criteria voor de beoordeling van argumentatie
 - Die moet van experts in het veld komen
- Bereidt slechts de beoordeling voor

Logische typen

- Feitelijke constateringingen
 - a. over verleden
 - b. over het heden
- Voorspellingen
- Oordelen
 - a. van morele aard (dat is goed) en
 - b. van niet-morele aard (dat is mooi, prettig, onaangenaam)
- Visies op te volgen handelwijzen, etc.
 - Wat voor samenleving willen we? = lange-termijn-visie;
 - We moeten nu ingrijpen (korte-termijn visie)

Beoordelen van argumentaties: Procedure volgens Toulmin

C Claim — bewering, voorkeur, mening, opvatting, oordeel, conclusie

G Gegevens — feiten, minor premisse, die C steunen (hierop wordt expliciet beroep gedaan)

R Rechtvaardigingen: soms een topos, majorpremissie; waarom de gegevens G de claim C steunen (hierop wordt vaak impliciet beroep gedaan)

- Vormen brug tussen C en G

- Later toegevoegd:

O Ondersteuning voor Rechtvaardiging

M Modale term, afzwakking van de claim

V Voorbehoud waar nodig

Nog eens de Veendammer pyroomaan

- “De burgemeester staat positief tegenover een burgerwacht, een idee van enkele inwoners. Mensen moeten wel weten dat ze dit op eigen risico doen. Als ze wat verdachts zien moeten ze direct 112 bellen. Maar ik ben blij met het initiatief.”
- Hoe zou een politicus dit instrument kunnen verdedigen *volgens Toulmin*?

C We moeten een *gecoördineerde* burgerwacht instellen

G De politie kan het niet aan; Er worden nog steeds branden gesticht

R Er kunnen burgerslachtoffers vallen, iedereen is betrokken

O De laatste brand was een carpoort aan huis

V Burgers moeten in hun initiatief ingeperkt worden

R Voorspelling: Anders krijg je hetzes en eigenrichting

M Modaliteit: in dit geval is het noodzakelijk (gegeven de ernst)

6 Drogredenen

Drogredenen

- Werkdefinitie: argumentatieve zetten die de overtuigingskracht van een argumentatie op niet-legitieme wijze verstoren
 - Hier is geen theorie over
 - Vgl. ook: “Alles wat effectief fietsen kan verstoren”
- Als je je van de verschillende drogredenen bewust bent, kun je ze zelf vermijden

6.1 Stroman

Stroman

- Een karikatuur van de positie van je tegenstander waartegen je dan betoogt (en niet tegen zijn eigenlijke, doorgaans beter verdedigbare opvattingen).
- Hoe moet het: geef je tegenstander zoveel mogelijk het voordeel van de twijfel voordat je de aanval inzet.

6.2 Equivocatie

- *equivocatie* (vervangen van de ene betekenis van een term met de andere)
 - “In dit land is een verdachte onschuldig totdat zijn schuld bewezen is. Aangezien de rechter in mijn zaak nog niet geoordeeld heeft, ben ik onschuldig.”
 - P1. Er moet iets gedaan worden. P2. Dit is iets. C. Dit moet gedaan worden.

6.3 Dubbelzinnigheid

- *amfibolie* (dubbelzinnigheid)
 - One morning I shot an elephant in my pajamas. How he got into my pajamas I’ll never know. (Groucho Marx, *Animal Crackers*.)
 - P1. De holocaust is een theorie. P2. Theorieën zijn hypothesen. C. De holocaust is maar een hypothese.

6.4 Overhaaste generalisatie

- *Secundum quid* (Overhaaste generalisatie)
 - De wet van de kleine getallen of overhaaste generalisatie (ook Misbruik van statistische gegevens).
 - “Het is de afgelopen vijf jaar erg warm geweest, dus het klimaat verandert” (De fout is hier dat er een algemene regel wordt afgeleid uit slechts enkele gevallen.)
 - Vier van de vijf tandartsen bevelen suikervrije kauwgom aan, dus suikervrije kauwgom is goed voor iedereen.
- Stereotypen, racistische generalisaties
- Intentionele drogreden

6.5 (accent)

- Accent (Waarbij gespeeld wordt met accenten)
 - Voorkómen, vóórkomen
 - We moeten onze acties niet tegen onze leden richten.
 - * We moeten onze acties niet tegen onze *leden* richten (maar tegen het bestuur)
 - * We moeten onze acties niet tegen *onze* leden richten (maar tegen die van de andere vereniging)
 - * We moeten onze *acties* niet tegen onze leden richten. (maar iets anders, bij voorbeeld onze uitleg)
 - * We *moeten* onze acties niet tegen onze leden richten. (we het kunnen best laten)
 - * We moeten onze acties *niet* tegen onze leden richten. (laten we ervoor zorgen dat zij er niet de dupe van worden)

6.6 (Accident)

- *Accident*(-verschuiving)
 - Xen zijn normaal Y. A is een X. (Waarbij A een uitzondering is.) Dus, A is een Y.
- P1. De meeste vogels kunnen vliegen P2. Twietie de pinguin is een vogel C. Twietie kan vliegen
- P1. Coriscus is verschillend van Socrates. P2. Socrates is een mens. C. Coriscus is verschillend van een mens

Zwakke analogie

(gaat het wel om een relevante overeenkomst?)

- P1. Geweren lijken op hockey-sticks, met beide kun je iemand vermoorden
- P2. Als een object in een of andere aspect lijkt op een ander object, zijn ze in alle aspecten hetzelfde
- P3. Objecten die in alle aspecten hetzelfde zijn moeten gelijk behandeld worden
- P4. Hockey-sticks zouden we nooit verbieden
- C. We moeten geen geweren verbieden

6.7 (red herring)

- *Ignoratio elenchi* (red herring)
 - Irrelevant argument, bliksemafleider
 - “John McCain is een Viet-Nam veteraan dus zal hij een goede president worden”

6.8 (Petitio principii)

Petitio principii

- Petitio principii
 - God bestaat, want dat staat in de bijbel en de bijbel is gods woord en dus waar.

6.9 (Non causa ut causa)

- *Non causa ut causa* (niet-oorzaak als oorzaak)
- Ondersoorten:
 - *Cum Hoc, Ergo Propter Hoc*
 - * P1. Tieners gaan veel uit. P2. Tieners hebben puistjes. C. Uitgaan veroorzaakt puistjes.
 - * Gewelddsgames veroorzaken geweld. Waarom niet: P1. “Er vindt steeds minder kleine criminaliteit plaats” (NRC febr. 2009). P2. steeds meer mensen spelen criminals.nl. C. criminals.nl vermindert misdaad.
 - *Post Hoc, Ergo Propter Hoc* (**bijgeloof**)
 - * “Telkens nadat Kritias voor de tempel tot Zeus heeft gebeden, vindt hij bij thuiskomst een zak met eten voor de deur. Dus moet het verschijnen van dit eten wel het gevolg zijn van zijn gebeden.”

6.10 Tegenvoorbeelden

Weerlegging door Tegenvoorbeelden

- Soms begrijp je al dat een argumentatie niet deugt, en verzin je een tegenvoorbeeld:
 - P1. Bijna alle heroïne verslaafden rookten marihuana voordat ze heroïne verslaafd werden

 - C. marihuana rokers neigen aan heroïne verslaafd te raken
- Zo:
 - P1. Bijna alle heroïne verslaafden dronken melk voordat ze heroïne verslaafd werden

 - C. melk drinkers neigen aan heroïne verslaafd te raken
- Zo toon je dat het argument zoals het er nu staat niet deugt—omdat de argumentatie een generalisatie veronderstelt die niet deugt.

6.11 (ad drogredenen)

- **ad hominem**
 - Waarom zeg je dat roken slecht is voor mij? Je rookt zelf.
 - Natuurlijk zegt hij dat de regering de vrijheid van meningsuiting (en dus de verspreiding van kabel-tv) niet moet hinderen; hij handelt zelf in kabel

- **ad verecundiam** (misplaatst autoriteitsargument)
 - Beroemde schrijfster Elisabeth Kübler-Ross claimt dat het heel goed mogelijk is dat mensen na hun dood communiceren; het tegendeel is nooit bewezen; dus heeft Beethoven die symfonie aan Rosemary Brown gedictieerd
 - (het moet wel van arrogantie getuigen om het niet met deze “deskundige” eens te zijn)

- **ad ignorantiam** (verplaatsing van de bewijslast—men onttrekt zich aan de plicht zelf bewijzen aan te voeren voor eigen stelling)
 - Zolang het tegendeel niet bewezen is heb ik gelijk
 - Soms is dit geen drogreden: het bestaan van het monster van Loch Ness is niet bewezen (ook al heeft men met wetenschappelijke technieken geprobeerd)

- **ad baculum** (argument van de stok; dreiging)
 - ‘U bent natuurlijk vrij om te zeggen wat u wilt, maar besef dat uw krant afhangt van reclame-inkomsten en mijn bedrijf een grote adverteerder is
- **ad misericordiam** (gericht op medelijden)
 - Als ik geen beter cijfer krijg verlies ik mijn gevoel voor eigenwaarde en kan ik niet verder leven

- **ad populum** (creëert wij-zij oppositie)
 - Moslims zijn achterlijk, in de koran staat . . .
 - Appèl op wat de meerderheid vindt: De regering moet iets doen aan de diefstal van identiteiten, want iedereen vindt dat
 - Ook appèl op wat de meerderheid doet (common practice): Het is geen probleem om af en toe iets onterecht te declareren; iedereen doet het.
- **ad consequentiam** (argument gericht op “gevolgen”)
 - God bestaat, want anders zou er geen hoop meer zijn (consequent)
 - Hellend vlak-argument (ondersoort, waarbij gevolgen extreem doorgetrokken worden)
 - * Als we hier één hond laten plassen, hebben we zometeen een hondentoilet voor de deur
 - * Vaak in heikele ethische discussies: als we euthanasie gaan legaliseren eindigen we met gaskamers
 - * Als we één uitzondering op de regel toelaten gaat de regel in rook op

6.12 (No true Scotsman)

No true Scotsman

- Imagine Hamish McDonald, a Scotsman, sitting down with his *Glasgow Morning Herald* and seeing an article about how the “Brighton Sex Maniac Strikes Again.” Hamish is shocked and declares that “No Scotsman would do such a thing.” The next day he sits down to read his *Glasgow Morning Herald* again and this time finds an article about an Aberdeen man whose brutal actions make the Brighton sex maniac seem almost gentlemanly. This fact shows that Hamish was wrong in his opinion but is he going to admit this? Not likely. This time he says, “No true Scotsman would do such a thing.”
- Overhaaste generalisatie afgeschermd door petitio principii